

**Медийна и интернет комуникация
Media and Internet Communication**

**Дигиталните устни истории
във висшето образование
и академичните библиотеки: потенциал и развитие**

DOI 10.55206/АХОА3887

Николина Иванова-Бел

Американски университет в България, Библиотека „Паница“

Имейл: nbell@aubg.edu

Абстракт: В сферата на академичните изследвания достъпът, създаването, запазването и разпространението на исторически разкази имат дълбоко значение. Устните истории, в частност, предлагат уникална перспектива, улавяйки лични преживявания, емоции и културни нюанси, които традиционните писмени записи може да пренебрегнат. С навлизането на цифровите технологии устната история претърпява трансформативна промяна. Статията разглежда развитието на дигиталните устни истории и възможностите, които те предлагат в областта на висшето образование и академичните библиотеки. Прегледът включва анализ на спецификите на традиционните и цифровите устни истории, ролята на академичните центрове в разработването на проекти за цифрова устна история, както и набелязва потенциала за обогатяване на учебния опит и научните изследвания. Освен това се разглеждат предизвикателствата и възможностите за развитие на дигиталните устни истории, като се подчертава ролята и на академичната библиотека в този процес.

Ключови думи: устна история, дигитална устна история; академични библиотеки; висше образование; образователни техники

**Digital Oral Histories in Higher Education
and Academic Libraries: Potential and Development**

Nikolina Ivanova-Bell

American University in Bulgaria, Panitza Library

E-mail: nbell@aubg.edu

Abstract: In the realm of academic research, accessing, creating, preserving, and disseminating historical narratives is of paramount importance. Oral histories, in

particular, offer a unique perspective, capturing personal experiences, emotions, and cultural nuances that traditional written records may overlook. With the advent of digital technology, the oral history is undergoing a transformative change. The article examines the development of digital oral histories and the opportunities they offer in higher education and academic libraries. The review includes an analysis of the specifics of traditional and digital oral histories, the role of academic centers in the development of digital oral history projects, and identifies the potential for enriching learning experiences and research. In addition, the challenges and opportunities for the development of digital oral histories in the future are considered, emphasizing the role of the academic library in this process.

Keywords: oral history, digital oral history; academic libraries; higher education; educational techniques.

Увод

Устната история е инструмент за проучване на действията на хората в миналото, техните възгледи по време на събития и текущото им възприятие за извършеното. Тя заема важно място в академичните среди, като предлага хуманизираща призма, през която да се разбират историческите събития, социалните движения и културните феномени. В сферата на висшето образование и академичните библиотеки в частност, създаването, съхранението и разпространението на устните истории играят основна роля за обогатяване на учебния опит, за насърчаване и запазване на културното разнообразие и напредък в научните изследвания. С нарастването на влиянието на дигиталните технологии във всички аспекти на образованието, възникват нови възможности за работа с устните истории чрез цифрови средства. Висшето образование и академичните библиотеки заемат централно място в тази динамична промяна, като се стремят да използват този потенциал и да развиват цифрови инициативи за съхранение и достъп до устните истории. В контекста на висшето образование, дигиталните устни истории имат потенциала да обогатят образователния процес, като предоставят на студентите по-широк и нюансиран поглед към материалите, които изучават.

Същевременно академичните библиотеки играят ключова роля във въвеждането и развитието на цифрови платформи за съхранение и достъп до устни истории. Те не само предоставят достъп до богатите архиви от устни разкази, но и създават условия за интерактивно изучаване и изследване на този материал. Колекциите с устна история предлагат ценни прозрения за социалната, политическата и културната динамика, служейки като основни източници за интердисциплинарни изследвания в области като история, антропология, социология, политически науки, журналистика и други културни изследвания. Като хранилища на колективната памет, академичните

библиотеки играят решаваща роля в опазването на устните истории за бъдещите поколения, като гарантират, че различните гледни точки са документираны и запазени добре и че достъпът до тях е равноправен и устойчив.

В този контекст статията се стреми да проучи потенциала и възможностите на дигиталните устни истории в академичната среда, като се фокусира върху възможностите за обогатяване на образователния процес, научните изследвания и съхранението на културното наследство, базирайки се на основополагащите практики на известни академични центрове. В статията се разглеждат също така и практическите и теоретични въпроси, проследяващи развитието на устната история, особеностите ѝ, както и различните приложения на тези технологии в образователната сфера.

Преглед на литературата. Произход, определения и характеристики на устната история

Произходът на устната история в Съединените щати се свързва с активната работа на журналиста, по-късно превърнал се в историк – Алън Невинс от Колумбийския университет. През 1948 г. той установява първата общопризната институционализирана академична програма за устна история в страната. Следващите години се отбелязват с разкриването на множество подобни програми в редица университети, библиотеки и организации с предимно исторически фокус. Невинс споделя, че отчасти причината за широкото им разпространение се дължи на лесната достъпност и сравнително леките и евтини магнетофони от онова време. За практиците от обкръжението на Невинс, устната история представлява **фундаментално архивираща практика** в документирането на нови познания за миналото, предназначени за бъдещо използване. От тази гледна точка, устните истории имат за цел да допълват съществуваща историческа информация с интервюта, предоставяйки нови доказателства за бъдещи учени и изследователи.

Устната история е метод за провеждане на историческо изследване чрез записани интервюта между разказвач с личен опит от исторически значими събития и добре информиран интервюиращ с цел добавяне на значими данни към историческия запис. Според Американската асоциация за устна история – Oral History Association [1], „устната история се отнася както до метода за записване и запазване на устни свидетелства, така и до продукта на този процес. Започва с аудио- или видеозапис на разказ от първо лице, направен от интервюиращ с интервюиран (наричан също разказвач), като и двамата имат съзнателното намерение да създадат постоянен запис, който да допринесе за по-доброто разбиране на миналото. Като един вербален документ, устната история е резултат от този процес и се съхранява и предоставя под различни форми на други потребители, изследователи и

обществеността. При използването на устната история са необходими критичен подход към устните свидетелства и интерпретации“.

С течение на времето Американската асоциация за устна история разработва принципи [2], стандарти и насоки за повишаване на съзнанието и професионалните изисквания към всички така наречени *устни истории*. Според Асоциацията има определени умения за интервюиране, които трябва да се научат; има правилни и грешни начини за документиране на устна история, както и че съществуват големи разлики между използваемата и безполезна устна история.

За Пол Томпсън устната история е „първият вид история“. [3] Неговата книга *The Voice of the Past: Oral History* се превръща в ключова за засиления интерес към устната история в Обединеното кралство през 70-те години на миналия век. Според Уилям Мос устната история се дефинира изключително трудно; далеч по-лесно е да се говори за това, отколкото да се определят границите между това какво е и какво не е устна история. Мнението му е, че всичко което е устно, записано и запазено е „устна история“. [4] Според Доналд Ричи [5] „паметта е сърцевината на устната история, от която може да се извлече и запази значението й“. Според него устната история събира спомени и лични коментари с историческо значение чрез записани интервюта в аудио- или видеоформат.

Красимира Табакова твърди, че устната история конструира свидетелството на участниците или преките наблюдатели на дадено събитие. [6] Тя съхранява личните спомени и преживявания на интервюирания индивид и позволява да се разберат по-добре и по-цялостно отминали събития. В тази връзка Табакова разглежда устната история като *методология и допълнителен инструментариум* за опознаване на миналото. [7]

Според Грѐм Смит [8] устната история представлява процес на записване, съхранение и тълкуване на историческа информация, базирана на личния опит и мнението на говорещия. Тя може да бъде изразена чрез свидетелства на очевидци за минали събития, но също така може да включва и различни форми на фолклор, митове, песни и приказки, предавани устно от поколение на поколение. Въпреки че това е изключително ценен начин за запазване на знания и разбиране за отминали времена от предимно възрастни хора, устната история може да включва и интервюта с по-млади поколения.

Обединяващото звено при повечето теории за устни истории е **интервюто**. То е изследователски метод, техника, средство за събиране на информация на основата на целенасочени и последователно задавани въпроси. Интервюто с устна история обикновено се състои от добре подготвен интервюиращ, който разпитва интервюирания и записва техния разговор. Записите на интервюто се транскрибират, обобщават или индексират, след

което се съхраняват в библиотека или архив. Целите интервюта могат да бъдат използвани за проучване, а извадките от тях могат да бъдат повторно използвани в публикация, радиопредаване, документален филм, музейна изложба, драматизация или редица други форми на публично представяне. В интернет мрежата могат да бъдат публикувани всички документални материали, свързани с тях: записи, преписи, каталози, снимки и т.н.

Устната история се отличава от другите форми на интервюиране по отношение на своето съдържание и дълбочина. Тя търси задълбочени размисли за личния опит и отразява индивидуалното изживяване на всеки участник. Освен това осигурява достатъчно време на разказващия да предаде своята история в цялата ѝ пълнота и се фокусира върху отраженията на миналото, предпочитайки да се избягват коментарите върху съвременни събития. Устната история не включва произволно записване, не се отнася до записани речи, подслушване, записи на лични дневници или други звукови записи, в които липсва диалогът между интервюиращия и интервюирания. За Шипман „организацията от въпроси“ е основен източник за получаване на социална научна информация за всекидневното поведение на хората“. [9]

В обобщение, устната история може да се разбира като самоосъзнат, целенасочен разговор между двама души относно някакъв аспект от миналото, считан от тях за исторически значим и съзнателно записан. Въпреки че разговорът е под формата на интервю, в което един човек (интервюиращият) задава въпроси на друг човек (интервюиран или разказвач), в основата си устната история е **диалог**. Въпросите на интервюиращия са структурно подредени и смислово подбрани спрямо темата на историческия интерес. Те предизвикват определени отговори от страна на разказвача, в зависимост от усещането му за това какво е важно или какво смята за важно да разкаже на интервюиращия. Тези отговори на свой ред оформят последващите въпроси на интервюиращия, така че диалогичната форма да продължи плавно. За диалогичния характер на устната история Алесандро Портели споделя, че „устната история... се отнася [към] това, което източникът [т.е. разказвачът] и историкът [т.е. интервюиращият] правят заедно в момента, в който се срещнат в интервюто“. [10]

Предпоставки и преглед на потенциала за развитието на цифровите устни истории

Според Линда Шопс устната история е „влюдяващо неточен термин“, с който се обозначават както „официални, репетирани разкази за миналото, представени от културно санкционирани носители на традиции“, „неформални разговори за „отминалите дни“ между членове на семейството, съседи или колеги“, „печатни компилации от истории, разказани за минали времена и настоящи преживявания“, така и „записани интервюта с лица, за които се смята, че имат важна история за разказване“. Шопс [11] допълва,

че е щедро определение да наречеш ранните усилия за записване на разкази от първа ръка за миналото като „устна история“, макар отчитайки тяхната немалка стойност. Сред причините за своите основания тя разглежда липсата на аудио/видеозаписващи или цифрови устройства, което повдига **въпроса за надеждността и достоверността на всеки запис**, направен на хартия или възпроизведен по бележки. Тя подчертава и честата липса на усилия за създаването на постоянна архивна колекция при ранните интервюта, която да съхрани подобна информация за бъдещи изследвания. **Дигиталната епоха обезоръжава скептиците в този аспект**, тъй като зад всяка документирана устна история застава реален цифров запис, който да удостовери истинността на казаното в интервюто.

Цифровата революция от последните две десетилетия доведе до значителни промени в областта на устната история и то не само по отношение на количественото измерение на новосъздадените материали, но и по отношение цялостната им концепция. Новите начини на събиране, съхраняване, индексирание на интервюта с устна история, тяхното представяне в разнообразни формати, възникналите нови етични и правни въпроси, са причина Майкъл Фриш и Дъглас Ламбърт да твърдят, че „почти всяко традиционно предположение относно събирането, съхраняването и използването на устната история се срива в дигиталната ера“. [12]

Появата на цифровите технологии революционизира пейзажа на съхранението и достъпността на устната история, отключвайки нови възможности за ангажираност, сътрудничество и разпространение. Инициативите за цифрова устна история използват технологии като аудио- и видеозапис, дигитализация, маркиране на метаданни и онлайн хранилища, за да създадат завладяващи и интерактивни изживявания за потребителите. Цифровите платформи позволяват широк достъп до колекции от устна история, надхвърлящи географските граници и времевите ограничения. Изследователи, преподаватели и широката общественост могат да изследват устни истории от разстояние, като имат лесен достъп до аудио-визуални записи, дигитализирани преписи и допълнителни материали.

Проектите за дигитална устна история улесняват интердисциплинарното сътрудничество и ангажираността на общността, като дават възможност на хората и общностите да споделят своите истории и да участват в процеса на документиране. Академичните библиотеки, в партньорство с местните университетски и други общности, архивни институции и доставчици на технологии, играят централна роля в разработването и прилагането на инициативи за цифрова устна история. Използвайки своя опит в управлението на архивите, стандартите за метаданни и цифровото съхранение, библиотеките гарантират дългосрочна устойчивост и достъпност на колекциите от устна история.

Технологичният напредък предразполага към създаването на редица нови цифрови способности при отразяването на устните истории. Нещо повече – често се наблюдава и използването на технологични решения, типични за други дейности и/или взети от ежедневието при създаването на дигитални устни истории. Цифровата епоха изобилства от възможности да документира, предостави, съхрани, разпространи бързо, лесно и качествено всичко случващо се в заобикалящия ни свят. Реален е фактът, че живеем във време, в което обикновеният човек носи в джоба си смартфон, който може да направи всичко това, и то в богат набор от медийни формати, нещо което бе абсолютно немислимо преди двадесет години. Все по-често се говори за явлението „поколение на селфитата“, което породило нов изследователски метод – „автоетнография“, при който авторът използва себerefлексия, за да проучи личното си преживяване в дадена група, среда, култура. [13]

Появата на вълнуващ спектър от различни нови дигитални платформи, способности и приложения ни дават възможност да се замислим и да погледнем на наративите по нов начин. Границите между личното и публичното пространство се размиват (особено що се отнася до социалните комуникационни мрежи) и заплахите за личното пространство и самоличността от широката употреба на множество дигитални файлове стават все по-осезателни. Дигиталната епоха разкрива множество нови възможности за обогатяване на историческите събития и обществени процеси чрез ценните лични изказвания, но в същото време тя **усложнява информираното съгласие**. Това е важен въпрос по отношение на няколко аспекта.

От една страна, цифровите технологии демократизират достъпа до съществуващи колекции от устни истории чрез онлайн публикуването както на самите записи на интервюта, така и на техните текстови версии. Голяма част от специалистите по устни истории възприемат и подкрепят именно тази възможност за световно разпространение на работата им. Същевременно остават скептични по отношение на лесния достъп, който уебмрежата предлага и изразяват опасения за възможността за злоупотреба с публикуваната информация.

Дигиталната среда предоставя значително по-голяма аудитория за запазените наративи, в сравнение с традиционните методи. Същевременно участниците в процеса имат много повече социални отговорности и задължения в сравнение с *тъмните архивни дни*, в които притесненията от неправомерно използване и разпространение на печатни архиви с устни истории не са били поставяни под въпрос. Особено обезпокоително е уебпубликуването на интервюта, проведени преди епохата на интернет без изричното разрешение на разказвачите. Мнозина смятат, че това нарушава правата на разказвачите да решават изрично какво да бъде нивото на достъп до техните лични истории.

В тази връзка, при създаването на дигитални устни истории става трудно да се обещаят и най-вече да се изпълнят определени забрани за достъп. Интервьюиращият трябва да бъде наясно какво смята да прави със записаните интервюта (дали да ги съхрани в архив, да ги публикуван на уебсайт, да ги разпространи чрез социалните медии, или да ги архивира на личен твърд диск без достъп до обществеността) още преди да започне да записва. Тази информация задължително трябва да бъде част от информираното съгласие, представено пред участника и е важен аспект, на който академичният свят особено много държи.

Допълнителен проблем, който също се наблюдава, е увеличената възможност за публикуване на съдържание с ниско качество в интернет мрежата от всеки желаещ. Затова организациите, занимаващи се с дигитални устни истории, се фокусират върху създаването и разпространението на качествени крайни продукти/проекти. Създаването на подходящи стандарти за работа включва планиране на проекта, технологично оборудване и боравене с техниката, правни въпроси, съхранение на цифрови данни, партньорства, транскрипция, каталогизация и метаданни, достъп и резултати. [14]

Интегриране на цифрови устни истории в академични условия. Подобряване на педагогиката

В динамичния пейзаж на образованието интегрирането на цифрови устни истории представлява **промяна на парадигмата в педагогическите подходи**. В класните стаи преподавателите могат да използват тези ресурси, за да усъвършенстват обучението по учебници, предлагайки на студентите по-ангажиращо и задълбочено и интригуващо разбиране на исторически събития, социални движения и културни контекста. Чрез включването на първични източници в учебните си планове, преподавателите дават възможност на студентите да анализират критично, тълкуват и контекстуализират исторически разкази, като насърчават по-дълбоко оценяване на различни гледни точки и преживявания.

В рамките на академичните институции, интегрирането на цифрови устни истории отваря нови пътища за **интердисциплинарно изследване**. Интегрирането започва с проектирането на учебната програма и планирането на етапите на обучение. Преподавателите си сътрудничат с библиотекари, архивисти и ИТ специалисти, за да идентифицират подходящи колекции от устна история или да планират създаване на такива, както и да разработят планове за уроци, които са в съответствие със стандартите на учебната програма и учебните цели. Независимо дали става въпрос за изследване на движения за граждански права, имигрантски истории или екологичен активизъм, дигиталните устни истории предлагат изобилие от

първични източници, които резонират със студентите и вдъхват живот в историческите събития и социални движения.

Цифровите устни истории предлагат множество предимства за ученето и **ангажираността на студентите**. На първо място те осигуряват автентичност и уместност на историческите разкази. За разлика от традиционните учебници, които често представят еднопосочни, официални или опростени версии на историята, устните истории предлагат разкази от първа ръка и лични гледни точки, което позволява на учащите да се свържат емоционално с историческите събития и да разберат тяхното въздействие върху отделни лица и общности. Тази автентичност насърчава по-дълбоко оценяване на сложността на историята и насърчава студентите да поставят под въпрос доминиращите официални наративи. Освен това дигиталните устни истории **усилват различни гласове** и гледни точки, които често са маргинализирани или пренебрегвани в основния исторически дискурс. Като слушат устни истории от хора с различен произход, култура и идентичност, студентите придобиват по-цялостно разбиране на исторически събития и обществени проблеми. Това излагане на различни гледни точки насърчава емпатията, културното съзнание и уважението към различията, подготвяйки младите хора да се ориентират в един все по-глобализиран свят с чувствителност и състрадание.

Ефективните педагогически подходи за интегриране на дигитални устни истории обхващат набор от **интерактивни и практически учебни дейности**. Например преподавателите могат да организират интервюта с устна история с членове на общността или да поканят гост-лектори, за да споделят личния си опит със студентите. Тези взаимодействия от първа ръка не само задълбочават разбирането им за историческите и социални събития, но също така култивират съпричастност и междуличностни умения. Наред с това проектите за **дигитално разказване на истории** позволяват на студентите да създават свои собствени разкази за устна история, използвайки мултимедийни инструменти и платформи, което им дава възможност да станат активни участници в опазването и разпространението на културното наследство.

Ролята на академичните библиотеки

Академичните библиотеки играят ключова роля в ангажирането с общността и в подкрепата на устната история, като стимулират сътрудничество, което подчертава разнообразието на гласовете и запазва културното наследство. В сферата на устната история академичните библиотеки играят основна роля в подкрепата на проекти, ръководени от общността, като използват цифрови платформи за насърчаване на приобщаването и насърчаване на диалога. Като си партнират с местните общности, както и с марги-

нализирани групи, библиотеките гарантират, че устните истории отразяват богатството и сложността на човешкия опит, като същевременно насърчават социалната справедливост и опазването на устното наследство за бъдещите поколения.

Ролята на академичните библиотеки в ръководени от общността проекти за устна история включва не само съхранението на архивни материали, но и предоставянето на ресурси, експертен опит и техническа подкрепа на академичната общност, като същевременно осигуряват насоки и подкрепа за всеки етап от процеса на проектиране, провеждане и споделяне на устни истории. От планиране на проекти, провеждане на обучения за дълбочинни проучвания и техники за водене на интервю до дигитализация, архивиране и разпространение, библиотеките предлагат насоки на всеки етап от процеса, давайки възможност на общностите да споделят своите истории със света.

Като улесняват достъпа и участието, библиотеките демократизират опазването на културното наследство, като по този начин гарантират, че различните гласове са чути и утвърдени в колективната памет на човечеството. Академичните библиотеки не само подкрепят маргинализираните гласове, но и насърчават приобщаването и опазването на културното наследство, като по този начин продължават да изиграват решаваща роля в утвърждаването на социалната справедливост и разнообразие.

Академични центрове за дигитални устни истории

В наши дни създаденият от Алън Невинс Колумбийски център за устна история [15] все още остава един от водещите в САЩ, разполагайки с колекция от над 10 000 записа на интервюта и собствен изследователски център. Други подобни световноизвестни центрове са Oral History in the Digital Age [16], Oral History in the Liberal Arts [17], United Nations Oral History Project [18] и др. Разбира се, точно тук изпъква силната роля на академичния свят в изготвянето на стратегии, методологии, наръчници и най-важното – теоретична и практическа подготовка на цели поколения млади хора в новосъздадени университетски програми, които да получат необходимите знания и умения за дигитално разказвачество и да ги разпространят в редица области на живота. Дигиталните наративи като цяло са един от примерите, които доказват ползите от тясното сътрудничество и унисон между държавната визия и политика (като например във Великобритания, САЩ, Австралия, Канада и др.) и университетските научноизследователски центрове, в които се зараждат голяма част от иновациите в днешния свят.

MIT Open Documentary Lab. [19] Базиран в Масачузетския технологичен институт (MIT), този специализиран академичен център за докумен-

тално изследване се фокусира върху иновациите в медийните продукти, интерактивните документални филми и цифровото разказване на истории. Институтът изследва пресечната точка на технологиите и разказването на истории чрез активни проучвания, провеждане на семинари и организиране на събития. Отличава се със своята способност да обединява разказвачи, технологични експерти и учени, чиято задача е да бъдат пионери в новаторски форми на документално разказване на истории, като силно акцентират върху сътрудничеството и иновациите. Институтът разглежда документалистиката като гъвкав проект, който не се ограничава до нито една конкретна медийна форма, и изследва нововъзникващи технологии, предназначени за ангажиране на различна публика и разказване на множество истории. Чрез образователни курсове, интензивни семинари и активно сътрудничество, лабораторията (MIT Open Documentary Lab) има за цел да преодолее границите на традиционното, базирано на реалността разказване на истории, като засили неговото въздействие и обхват. Основната му мисия е да създаде и поддържа среда, в която разнообразните форми на разказване на истории не само да съществуват, но и да се развиват в устойчиви и вдъхновяващи нови посоки.

The Centre for Oral History and Digital Storytelling (COHDS-CHORN). [20] Центърът за устна история и дигитално разказване на истории е основан през 2006 г. от д-р Стивън Хай, председател на тогавашния Канадски изследователски отдел по устна история. Финансиран от Канадската фондация за иновации и Университета „Конкордия“, този център намира своето място в центъра на Монреал в кампуса на самия университет. Мисията му е да подпомага събирането и съхранението на аудио-визуални записи на устната история, като същевременно насърчава самостоятелни, съвместни и базирани на общността изследвания, които отговарят на живата памет и устните свидетелства.

COHDS служи като център за изследване, създаване и преподаване на устна история в Конкордия, но не само – той е и домакин на базирани в общността изследователи и художници, които играят важна роля в дейността на центъра. **COHDS е място, което служи като връзка между университета и общността.** Като такъв, той е домакин на широкомащабни изследователски проекти като *Montreal Life Stories project*, който е изследователски алианс между общността и университета, финансиран от Съвета за научни изследвания в областта на социалните и хуманитарните науки на Канада (2005–2012 г.). От 2018 г. Центърът включва лабораторията Acts of Listening (ALLab), финансирана от Канадската фондация за иновации и Университета „Конкордия“. ALLab е съвременно пространство за записване и изпълнение на интердисциплинарни изследвания върху актовете на слушане на житейски истории на хора, засегнати от социални травми.

CONDS разполага с оборудване за аудио- и видеозапис, компютърна лаборатория, зала за конференции/събития, специална стая за провеждане на интервюта и архив от над 2000 интервюта. Той има активна общност от над 300 професори, студенти, постдокторанти, гостуващи артисти и изследователи, местни историци, активисти и организации. Поддържа мрежа за комуникация и социални медии, която свързва хиляди хора, интересувани се от устната история както в Монреал, така и по света. Чрез работни срещи, семинари, кръгли маси, учебни дни и международни конференции, Центърът предоставя множество възможности за партньорство, обмен на идеи и сътрудничество. В допълнение към изследователските публикации, участниците генерират разнообразни творчески и научни резултати, включително онлайн дигитални истории, аудио разходки, представления, звукови произведения, подкасти, филми, анимации, интерактивни карти, арт инсталации, изложби и т.н.

Дейността на **Center for Digital Storytelling (StoryCenter)** [21] дава силен тласък в развитието на дигиталното разказвачество в академична среда. StoryCenter развива всеобхватно своите семинари и програми, които учат индивиди и организации как да създават и споделят дигитални истории, включващи елементи на устни истории. Центърът работи с различни общности, преподаватели и организации по целия свят.

Emerson College – Engagement Lab. [22] Създадената през 2010 г. лаборатория на колежа „Емерсън“ в Бостън се съсредоточава върху използването на медии и технологии с цел стимулиране на гражданското участие. Лабораторията изследва разнообразни методи за разказване на истории, насочени към решаване на социални проблеми и насърчаване на участието на ангажираността на общността.

Sundance Institute New Frontier Story Lab Programs. [23] Институтът „Сънданс“ в САЩ, основан през 1981 г. от Робърт Редфорд, е домакин на различни обучения и програми, фокусирани върху иновативното разказване на истории, включително цифрови и вълнуващи разкази. Институтът предоставя ресурси и менторство на разказвачи, които се стремят да разширят границите на историите, използвайки новите технологии.

Тези центрове и програми са признати със своя значим принос, но е важно да се отбележи, че има множество подобни инициативи по целия свят. Друг важен момент е, че голяма част от тези организации обединяват дейността си с други държавни и частни, образователни и обществени институции, за да засилят обществените ползи от дейността си, но и да впрегнат заедно интелектуалния си капацитет и натрупан опит. Освен това, за редица институции, разказването на истории се оказва полезен маркетингов инструмент, който допринася за популярността им и привличането на нови методи на финансиране. Финансирането е важно условие за съществуване-

то на подобни центрове и много често те се подрежат от държавен или регионален бюджет, като част от националната политика на дадена страна за развитие, изследване и съхранение на културното и историческо наследство с помощта на новите технологични възможности.

За да проучи възможностите, предизвикателствата и проблемите, оформящи се пред практикуването на устните истории в дигиталната среда, в Съединените американски щати е сформиран проект „Устната история в дигиталната ера“ [24], чиято цел е да препоръча стандарти и най-добри практики за цялостния процес на създаването на цифрови устни истории. Екипът се ръководи от Мичиганския държавен университет [25] чрез Центъра MATRIX [26] и Музея на Мичиганския държавен университет [27] и си партнира с Центъра за фолклор и културно наследство на Института „Смитсоновиън“ [28], Американския фолклорен център на Библиотеката на Конгреса [29], Американското фолклорно общество [30] и Асоциацията за устна история. [31] По проекта работят седем мултидисциплинарни работни групи от експерти и практики в различни области – музеи, библиотеки, научни дружества, които изготвят препоръки по основни теми, свързани с дигиталните устни истории като интелектуална собственост, цифрови технологии, транскрибиране, педагогически методи, съхранение и достъп. Окончателните препоръки от всички групи са публикувани като ръководство за създаване на дигитална устна история на сайта на организацията [32], сформирала се след проекта, със следните тематични области – аудио, видео, аудио и видео, обща дигитализация и цифрови проекти, насоки за провеждане на устна история и транскрипция, метаданни и търсене, достъп и използване и интелектуална собственост. [33]

Когато става въпрос за **дигитални устни истории в академична среда**, трябва да се имат предвид няколко основни характеристики, които ги отличават от традиционните. На първо място, те са цифрови обекти, създадени в дигитална среда. Като такива, те имат **техническите спецификации** на дигиталните файлове – времетраене, скорост, големина на записите; стандартно установени наименования на файловете и подлежат на установените в практиката протоколи за съхранение и опазване на дигитални обекти.

На второ място, дигиталните устни истории се създават в перспективата на модерното време, т.е. те са продукт на новото време и съвременните образователни прийоми. Те са напълно в състояние да *обслужват целите на дигиталната* хуманитаристика по отношение на ползвания инструментариум; платформите за превръщането на говора в текст; алгоритмите за преобразуване, идентификация и анализ на готовите материали; включително и разширяването на възможностите за използването на старите колекции от устни истории по нов начин. Всичко това предоставя

една широка базисна техническа основа, но и идейна свобода при избора на проекти, които биха били немислими без съществуването на дигиталните устни истории.

От важно значение е също така да се отбележи, че този нов тип устни истории, създадени в дигиталната ера, са подкрепени с една нова „екипировка“, нова работна етика и добри практики, установени от редица световни, регионални и международни образователни, музейни, библиотечни и културни центрове.

Споменато бе, че проектът в САЩ „Устната история в дигиталната ера“ разработва препоръки и ръководства за дигиталните устни истории, организира обучения и цели да помогне на потребителите на сайта да се справят с различните предизвикателства, свързани с работата им по устните истории в дигитален формат. Организацията подчертава, че подходът към всеки начинаещ проект е индивидуален и зависи от множество фактори като финансиране, контекст и поддръжка. Сайтът [34] предлага няколко категории ресурси, които са отлична отправна точка за всеки начинаещ:

- Микросета, покриват над 60 теми и предоставят бърз достъп до информация. Те са структурирани около темите за събиране, куриране и разпространение на материали и могат да бъдат търсени по категории или тагове.
- „Попитайте Дъг“ – инструмент, разработен от експерт в областта на дигиталните медии и устни истории, помага при избора на подходящо оборудване за проекта.
- „Да мислиш мащабно“ – серия интервюта с водещи фигури в областта на цифровите медии и устни истории, която насърчава размисъл върху големите проблеми около бъдещето на цифровата устна история.
- „Първи стъпки“ – плейлисти, които предлагат помощ за начинаещи в областта на устната история или тези, които планират започването на проект.
- OHDA Wiki – ресурс, съдържащ изобилие от материали и най-добри практики, който също така позволява на потребителите да добавят свои собствени актуализации и ресурси.

Друг силен академичен център, посветен на дигиталните устни истории, е организацията **Oral History in Liberal Arts (OHLA)** [35], създадена през 2014 г. от Great Lakes Colleges Association and Global Liberal Arts Alliance, САЩ. Този междудисциплинарен съюз на преподаватели и професионалисти от различни области на висшето образование представлява седем свързани институции и има за цел да намери и приложи алтернативни педагогически подходи в академичното образование, базирано на изследване на общността и активното използване на методите на дигиталното раз-

казвачество и дигиталните устни истории. Организацията предоставя на преподавателите възможности за „високоинтензивни практики“, педагогическа рамка и иновативни изследователски подходи при бакалавърското обучение. Освен основния екип, OHLA ангажира редица преподаватели, библиотекарите, технологични специалисти по образователен дизайн, както и студенти чрез множество инициативи, за да:

- Развият и публикуват онлайн ресурсен център за устна история и цифрово разказване, структуриран в три части: **практика** (педагогика за ангажиране с общността), **анализ** (педагогика за създаване и изследване на архива) и **публикация** (педагогика за въздействащо разказване), използвайки педагогическите рамки за високо въздействие и учене, основано на опита/ практиката.
- Установяват и насърчават процеси и технологични варианти за визуализиране, обработване, запазване и споделяне на полевите записи, които са резултат от учебните проекти, базирани на общността. Тази инициатива цели да насърчи достъпа до съвместни проектни пространства и дългосрочни архивни възможности за аудио- и видеодокументация, използвайки платформи като Internet Archive, Oral History Metadata Synchronizer (OHMS), PopUp Archive, Stories Matter и StoryMaps.
- Насърчават присъединяването на нови партньори, като им осигуряват микрофинансиране и подкрепа. Регулярно демонстрират създадените вече проекти, за да се гарантира приемането на инструментите, обученията и репозиториумите, които са подбрани от инициативата.
- Изработват и изпълняват стратегии за информационно обслужване в обучителните центрове и координират обученията и работилници.

Според OHLA като педагогическа методология дигиталната устна история е с **високо въздействие**. Тя представлява солидна методология за интервю, която, комбинирана с цифровото научно изследване (процесът на използване на цифрови инструменти и платформи за изследване, организиране и анализ на устни истории, текстове, набори от данни и архивни записи) и дигиталното разказване (процесът на създаване на документални истории за публична или избрана аудитория от разнообразни цифрови източници – включително архивни изображения и редактирани разкази от интервюта по устна история), може да бъде интегрирана в интердисциплинарни учебни програми за богато базирано на общността проучване, което се ръководи от предмета на курса. В този аспект терминът „устна

история“ се отнася до всички горепосочени елементи като взаимносвързан набор от инструменти за високо въздействащи проучвания и ангажимент в университетското обучение. Ресурсите, създадени от тази инициатива, целят да бъдат широко полезни за всички преподаватели, които търсят начини за ангажиране на студентите си в местните общности.

Предизвикателства и съображения. Навигиране на етични, правни и практически въпроси в инициативите за цифрова устна история

Развитието на цифрови устни истории в рамките на образованието и академичните библиотеки не минава без предизвикателства. Въпросите, свързани с етичните съображения, авторските права и правата за поверителност, налагат по-особено внимание. Наред с това осигуряването на дългосрочно съхранение и достъпност на цифровите архиви изисква устойчиво финансиране, технически опит и институционална подкрепа. Справянето с тези предизвикателства изисква съвместни усилия между библиотекари, преподаватели, ИТ специалисти и редица заинтересовани страни от общността за установяване на най-добри практики и насоки. От справяне със сложни етични дилеми до осигуряване на спазване на законите за авторското право и осигуряване на адекватно финансиране, заинтересованите страни трябва да се ориентират в многостранен пейзаж, изпълнен с потенциални капани.

Етични съображения в инициативите за цифрова устна история

Етичните съображения са в основата на инициативите за дигитална устна история, ръководейки решенията относно съгласието, поверителността и правните последици. Участниците трябва да дадат информирано съгласие техните интервюта да бъдат записани, архивирани и евентуално споделени с обществеността. Зачитането на автономията и поверителността на участниците е от първостепенно значение, което изисква прозрачна комуникация и установяване на ясни граници. Освен това, понякога е възможно да възникнат етични дилеми по отношение на представянето на чувствителни или травматични преживявания, което налага по-особена оценка, съпричастност и етичен надзор през целия процес на документиране.

Навигирането в **авторското право, поверителността и правните последици** поставя значителни предизвикателства за проектите за дигитална устна история. Интервютата с устна история може да включват защитени с авторски права материали, включително снимки, документи или аудио-визуални записи, което налага внимателно разглеждане на принципите на добросъвестна употреба (fair use) и правата върху интелектуалната собственост. Понякога при споделяне на лични разкази възникват опасения за поверителността, изискващи спазване на разпоредбите за защита на личните данни и етичните насоки. Библиотеките трябва да прилагат стабилни

политики и процедури, за да гарантират спазването на правните рамки, като същевременно защитават правата и достойнството на участниците.

Информираното съгласие е както законово, така и етично изискване, когато се използва за целите на висшето образование. Практиците в общността следват най-добрите практики – етични и доброволни. Практиките във висшето образование се адаптират, като вземат под внимание вътрешните разпоредби на съответната институция, свързани със събирането на лични данни. Събирачите на устни истории спазват строги правила за информирано съгласие, което е от съществено значение – никой не може да провежда интервю за целите на устната история без ясно и изчерпателно обяснение на целите и използването на интервютата. Интервюиращият трябва да комуникира честно своите намерения на интервюирания, включително да представи накратко проекта; да посочи причините за необходимостта от провеждане на интервюта; да даде ясно обяснение как точно ще бъдат използвани и разпространявани интервютата, да следва процедурите и да даде възможност за оттегляне от интервюто. Това е подход, който *отчита и зачита* правата и свободата на всеки разказвач и осигурява спазване на техния личен избор и контрол над предоставената информация. Всеки академичен проект в тази област набляга на правилата, а библиотеките и преподавателите следят за тях.

Информираното съгласие не е равнозначно на освобождаване от авторски права. То се установява чрез предварителен разговор *преди самото интервю*. Често практика от организации и университети е да се изисква подпис, удостоверяващ съгласието. Формулярът за освобождаване на авторските права се подписва *след записването на интервюто*. Повечето формуляри включват законното предоставяне на права за архивиране, публикуване и създаване на производни материали от интервюто без ограничения.

Интервютата имат двустранно авторско право от момента на създаването им. Интервюираните задържат правата на своите интервюта, до момента, в който ги прехвърлят на отделно лице (студентът интервюиращ) или институция. Използването и разпространението на интервюто и неговото съдържание трябва да спазва всички права и ограничения, наложени от разказващия.

Предизвикателства, свързани с финансирането, техническата експертиза и институционалната подкрепа. Осигуряването на адекватно финансиране, техническа експертиза и институционална подкрепа е от съществено значение за успеха на инициативите, свързани с дигиталната устна история. Усилията за дигитализация на съществуващи вече интервюта водят до значителни разходи, свързани с оборудване, софтуер, персонал и инфраструктура, което налага подсигуриването на устойчиви източници на

финансиране и стратегическо разпределение на наличните ресурси. Освен това техническият опит е от съществено значение за ефективното дигитализиране, каталогизиране и запазване на колекциите от устна история. Библиотеките трябва да инвестират в обучение на персонала и професионално развитие, за да осигурят владене на най-добрите практики за цифрово съхранение. Освен това, институционалната подкрепа е от решаващо значение за привличане на организационна подкрепа, насърчаване на интердисциплинарно сътрудничество и интегриране на проекти за цифрова устна история в по-широки институционални цели и приоритети.

Справянето с всички тези предизвикателствата и съображенията, присъщи на инициативите за цифрова устна история, изисква многостранен подход, включващ етични, правни и практически измерения. Чрез приоритизиране на етичните принципи, спазване на правните изисквания и осигуряване на адекватни ресурси и подкрепа, библиотеките могат да преодолеят бариерите и да поддържат своя ангажимент за опазване и популяризиране на устното наследство. Ефективната комуникация, сътрудничеството и ангажираността на заинтересованите страни са от съществено значение за справяне със сложността на проектите за цифрова устна история и осигуряване на тяхната дългосрочна устойчивост и въздействие.

Технологични иновации. В непрекъснато развиващия се пейзаж на документирането на устната история технологичните иновации стоят като катализатор за трансформативна промяна. От напредъка в техниките за аудио-визуално записване до интегрирането на алгоритми за машинно обучение, цифровите технологии революционизират начина, по който устните истории се улавят, съхраняват и достъпват.

Цифровите технологии поставят началото на нова ера на документирането на устната история, предлагайки безпрецедентни възможности за улавяне и запазване на различни гласове и разкази. Оборудването за аудио- и видеозапис с висока разделителна способност позволява на изследователите да заснемат устни истории с несравнима яснота и прецизност, улавяйки нюансите на речта, емоциите и изразяването. Освен това дигиталните платформи и софтуер оптимизират процеса на транскрипция и индексирание, улеснявайки организирането и извличането на записи на устна история.

Въздействащите аудио-визуални записи представляват авангарден подход към документирането на устната история, предлагайки на зрителите мултисензорно изживяване, което надхвърля традиционните формати. Технологиите за виртуална реалност (VR) и добавена реалност (AR) потапят потребителите в света на интервюираната, позволявайки им да изследват исторически среди, артефакти и културни контексти по динамичен и интерактивен начин. Алгоритмите за машинно обучение допълнително по-

добряват достъпността и използваемостта на колекциите от устна история, автоматизирайки процеса на транскрипция, превод и маркиране на метаданни. Алгоритмите за обработка на естествен език анализират аудиозаписи, извличат ключови фрази и генерират точни преписи, което позволява на изследователите да търсят и анализират устни истории с безпрецедентна скорост и прецизност.

Интегрирането на цифрови технологии в устната история разкрива широки възможности за достъпа, начините за търсене и интерпретацията им. Дигиталните архиви предоставят на потребителите дистанционен достъп до колекции от устна история, премахвайки географските бариери и разширявайки обхвата на архивните ресурси. Разширените функционалности за търсене, активирани от алгоритми за машинно обучение, дават възможност на потребителите да изследват в дълбочина колекции от устна история, разкривайки скрити връзки и допълнителни материали. Освен това, въздействащите аудио-визуални записи предлагат нови възможности за интерпретация, позволявайки на потребителите да се ангажират с устни истории по мултисензорен и интерактивен начин. Изследователите могат да контекстуализират устните истории в рамките на техните исторически, културни и пространствени измерения, насърчавайки по-дълбоко разбиране и оценяване на разказите, а преподавателите да вплетат всичко това в учебния процес.

Заклучение

Устните истории представляват ценен източник за образователния процес, като свързват миналото с настоящето, индивидите с общностите, различни култури и перспективи. Развитие на дигиталните технологии разширява обхвата и въздействието на инициативите за устна история, предоставяйки нови възможности за ангажиране, съхранение и сътрудничество. Академичните библиотеки разпознават потенциала на дигиталните устни истории, които обогатяват учебния процес, насърчат научните изследвания и запазват гласовете и спомените на поколенията. Интегрирането на дигиталните устни истории в академична среда открива големи възможности за подобряване на педагогическия процес и обогатяване на учебния опит на студентите. Чрез акцентирание върху автентичността, разнообразието и ученето чрез преживяване, преподавателите могат да вдъхновят любопитство, критично мислене и съпричастност сред студентите, подготвяйки ги да станат информирани и ангажирани граждани в един все по-сложен съвременен свят. Внедрявайки силата на дигиталните технологии, академичните библиотеки и образователните институции могат да използват дигиталните устни истории като ключов елемент в развитието на образованието и научните изследвания.

Цитати и бележки

- [1] *Oral History Association* [най-старата и най-голяма световна организация, занимаваща се с устната история]. <https://oralhistory.org/>. Retrieved on 11.10.2023.
- [2] *Principles for Oral History and Best Practices for Oral History*. <https://oralhistory.org/about/principles-and-practices-revised-2009/>. Retrieved on 11.10.2023.
- [3] Thompson, Paul. (1978). *The voice of the past: Oral history*. Oxford University Press.
- [4] Moss, W. W. (1974). *Oral history program manual*. New York: Praeger Publishers, 6.
- [5] Ritchie, D. A. (2003). *Doing oral history: A practical guide*. Oxford: Oxford University Press, 19.
- [6] Табакова, К. (2003). Устната история и техники на интервю. В К. Табакова, Т. Мишев, (Eds.), *Историческо образование*. Т. I. С., 74. [Tabakova, K. (2003). Ustnata istoria i tehniki na intervyyu. V K. Tabakova, T. Mishev (Eds.), *Istoricheskio obrazovanie*. T. I. С., 74.]
- [7] Табакова, К. (2003). Устната история и техники на интервю. В К. Табакова, Т. Мишев, (Eds.), *Историческо образование*. Т. I. С., 72. [Tabakova, K. (2003). Ustnata istoria i tehniki na intervyyu. V K. Tabakova, T. Mishev (Eds.), *Istoricheskio obrazovanie*. T. I. С., 72.]
- [8] Smith, G. *The making of oral history*. https://archives.history.ac.uk/makinghistory/resources/articles/oral_history.html. Retrieved on 12.09.2023.
- [9] Shipman, M. D. (1972). *The limitations of social research*. London: Longman, 76.
- [10] Portelli, A. (1997). *The battle of Valle Giulia: Oral history and the art of dialogue*. Madison: The University of Wisconsin Press, 3.
- [11] Shopes, L. (2012). Making sense of oral history. In D. Boyd, S. Cohen, B. Rakerd & D. Rehberger (Eds.), *Oral History in The Digital Age*. Washington, DC: Institute of Library and Museum Services. <https://ohda.matrix.msu.edu/2012/08/making-sense-of-oral-history/>. Retrieved on 17.10.2023.
- [12] Frisch, M., & Lambert, D. (2012). Mapping approaches to oral history content management in the digital age. In D. Boyd, S. Cohen, B. Rakerd, & D. Rehberger, (Eds.), *Oral History in the Digital Age*. Washington, DC: Institute of Museum and Library Services. <http://ohda.matrix.msu.edu/2012/07/mapping>. Retrieved on 10.08.2023.
- [13] Maréchal, G. (2010). Autoethnography. In A. J. Mills, G. Durepos, & E. Wiebe, (Eds.), *Encyclopedia of Case Study Research*, Vol. 2. Los Angeles [Calif.]: SAGE, 43–45.
- [14] *Playlist: Use. Oral History in the Digital Age*. <https://ohda.matrix.msu.edu/gettingstarted/playlists/use/>. Retrieved on 11.10.2023.
- [15] *Columbia Center for Oral History (CCOH)*. <https://library.columbia.edu/libraries/ccoh.html>. Retrieved on 11.10.2023.
- [16] *Oral History in the Digital Age*. <https://ohda.matrix.msu.edu/>. Retrieved on 11.10.2023.
- [17] *Oral History in the Liberal Arts*. <https://ohla.info/>. Retrieved on 11.10.2023.
- [18] *United Nations Oral History Project*. [Проект с 186 интервюта, записани и транскрибирани по метода на устната история.] <https://digitallibrary.un.org/>

- search?f1=series&as=1&sf=title&so=a&rm=&m1=p&p1=UN%20Oral%20history%20project%20%28Series%29&ln=en. Retrieved on 22.10.2023.
- [19] MIT Open Documentary Lab. <http://opendoclab.mit.edu/>. Retrieved on 11.10.2023.
- [20] Center for Oral History and Digital Storytelling (COHDS-CHORN). <https://storytelling.concordia.ca>. Retrieved on 11.10.2023.
- [21] StoryCenter. <https://www.storycenter.org/>. Retrieved on 11.10.2023.
- [22] Engagement Lab at Emerson College. <https://elab.emerson.edu/>. Retrieved on 22.10.2023.
- [23] Sundance Institute. <https://www.sundance.org/>. Retrieved on 22.10.2023.
- [24] Oral History in the Digital Age. <https://ohda.matrix.msu.edu/>. Retrieved on 16.10.2023.
- [25] Michigan State University. <https://msu.edu/>. Retrieved on 11.10.2023.
- [26] Matrix Project. <https://ohda.matrix.msu.edu/>. Retrieved on 11.10.2023.
- [27] Michigan State University Museum. <https://museum.msu.edu/>. Retrieved on 11.10.2023.
- [28] Smithsonian Institution Center for Folklife and Cultural Heritage. <https://folklife.si.edu/>. Retrieved on 11.10.2023.
- [29] American Folklife Center at the Library of Congress. <https://www.loc.gov/research-centers/american-folklife-center/about-this-research-center/>. Retrieved on 16.10.2023.
- [30] American Folklore Society. <https://americanfolkloresociety.org/>. Retrieved on 16.10.2023.
- [31] Oral History Association. <https://oralhistory.org/>. Retrieved on 16.10.2023.
- [32] Oral History in the Digital Age. <https://ohda.matrix.msu.edu/>. Retrieved on 16.10.2023.
- [33] Oral History Tutorial. In *Oral History in the Digital Age*. <https://matrix.msu.edu/oral-history-tutorial>. Retrieved on 16.10.2023.
- [34] Oral History in the Digital Age. <https://ohda.matrix.msu.edu/>. Retrieved on 16.10.2023.
- [35] Oral History in the Liberal Arts. <https://ohla.info/>. Retrieved on 16.10.2023.

Библиография

- Табакова, К. (2003). Устната история и техники на интервю. В К. Табакова, Т. Мишев (Eds.), *Историческо образование*. Т. I. С., 69–85. [Tabakova, K. (2003). Ustnata istoria i tehniki na intervyyu. V K. Tabakova, T. Mishev (Eds.), *Istoričesko obrazovanie*. T. I. C., 69–85.]
- Frisch, M., & Lambert, D. (2012). Mapping approaches to oral history content management in the digital age. In D. Boyd, S. Cohen, B. Rakerd, & D. Rehberger, (Eds.), *Oral History in the Digital Age*. Washington, DC: Institute of Museum and Library Services. <http://ohda.matrix.msu.edu/2012/07/mapping>. Retrieved on 10.08.2023.
- Maréchal, G. (2010). Autoethnography. In A. J. Mills, G. Durepos, & E. Wiebe, (Eds.), *Encyclopedia of case study research*, Vol. 2. Los Angeles [Calif.]: SAGE.
- Moss, W. W. (1974). *Oral history program manual*. New York: Praeger Publishers.
- Portelli, Alessandro. (1997). *The battle of Valle Giulia: Oral history and the art of dialogue*. Madison: The University of Wisconsin Press.

- Ritchie, D. A. (2003). *Doing oral history: A practical guide*. Oxford: Oxford University Press.
- Shipman, M. D. (1972). *The limitations of social research*. London: Longman.
- Shopes, L. (2012). Making sense of oral history. In D. Boyd, S. Cohen, B. Rakerd & D. Rehberger (Eds.), *Oral History in The Digital Age*. Washington, DC: Institute of Library and Museum Services. <https://ohda.matrix.msu.edu/2012/08/making-sense-of-oral-history/>. Retrieved on 17.10.2023.
- Smith, G. *The making of oral history*. https://archives.history.ac.uk/makinghistory/resources/articles/oral_history.html. Retrieved on 12.09.2023.
- Thompson, P. (1978). *The voice of the past: Oral history*. Oxford University Press.

Изследвани източници

- American Folklife Center at the Library of Congress*. <https://www.loc.gov/research-centers/american-folklife-center/about-this-research-center/>. Retrieved on 16.10.2023.
- American Folklore Society*. <https://americanfolkloresociety.org/>. Retrieved on 16.10.2023.
- Center for Oral History and Digital Storytelling (COHDS-CHORN)*. <https://storytelling.concordia.ca>. Retrieved on 11.10.2023.
- Engagement Lab at Emerson College*. <https://elab.emerson.edu/>. Retrieved on 22.10.2023.
- Matrix Project*. <https://ohda.matrix.msu.edu/>. Retrieved on 11.10.2023.
- Michigan State University*. <https://msu.edu/>. Retrieved on 11.10.2023.
- Michigan State University Museum*. <https://museum.msu.edu/>. Retrieved on 11.10.2023.
- MIT Open Documentary Lab*. <http://opendoclab.mit.edu/>. Retrieved on 11.10.2023.
- Oral History Association*. <https://oralhistory.org/>. Retrieved on 16.10.2023.
- Oral History in the Digital Age*. <https://ohda.matrix.msu.edu/>. Retrieved on 11.10.2023.
- Oral History in the Liberal Arts*. <https://ohla.info/>. Retrieved on 11.10.2023.
- Oral History Tutorial. In *Oral History in the Digital Age*. <https://matrix.msu.edu/oral-history-tutorial>. Retrieved on 16.10.2023.
- Smithsonian Institution Center for Folklife and Cultural Heritage*. <https://folklife.si.edu/>. Retrieved on 11.10.2023.
- StoryCenter*. <https://www.storycenter.org/>. Retrieved on 11.10.2023.
- Sundance Institute*. <https://www.sundance.org/>. Retrieved on 22.10.2023.
- United Nations Oral History Project*. <https://digitallibrary.un.org/search?f1=series&as=1&sf=title&so=a&rm=&m1=p&p1=UN%20Oral%20history%20project%20%28Series%29&ln=en>. Retrieved on 22.10.2023.

Николина Иванова-Бел е докторант в катедра Библиотечно-информационни науки и културна политика, Философски факултет, Софийски университет „Св. Климент Охридски“. Темата на дисертационния ѝ труд е „Библиотечната роля за развитието на дигиталните наративи в академична среда“. Научните ѝ интереси са в областите библиотекознанието, научната комуникация, експерименталното обучение, дигиталната хуманитаристика и библиотечното застъпничество. Работи в Американски университет в България в Библиотека „Паница“.

Ръкописът е изпратен на 03.03.2024 г.

Рецензиране от двама независими рецензенти: от 04.03.2024 до 05.04.2024 г.

Приемане за публикуване: 06.04.2024 г.

Manuscript was submitted: 03.03.2024.

Double Blind Peer Reviews: from 04.03.2024 till 05.04.2024.

Accepted: 06.04.2024.

Брой 59 на сп. „Реторика и комуникации“ (април 2024 г.) се издава с финансовата помощ на Фонд „Научни изследвания“, договор № КП-06-НП5/65 от 08 декември 2023 г.

Issue 59 of the Rhetoric and Communications Journal (April 2024) is published with the financial support of the Scientific Research Fund, Contract No. KP-06-NP5/65 of December 08, 2023.